

AKI ÉL ÉS SZERET...

(A liturgikus könyörgések záró formája)

Azt hiszem az elmúlt karácsonyra készülöben, a közösségi liturgiát minél szebbé tenni akarva cseréltem fel első ízben a hagyományos „aki él és uralkodik” záró formulát egy másikkal: „aki Veled és a Szentlélekkel együtt él és szeret, Isten, mindörökkön örökké Ámen”. Amikor testvéreim reám kérdeztek, azt válaszoltam: a Szentháromságban nincsen uralkodás. Ki uralkodik ott kin? Ha mi odakerülünk, a Fiú nekünk is felszolgál majd.

Fél évvel később egy jó liturgikus érzésű fiatal pap nagyon „felkapta a vizet”, amikor ezzel a záradékkal zártam a szentmise könyörgéseit: Vétek a hagyomány ellen!

Egyik testvérünk, akinek elpanaszolta „vétkem”, nem sajnálta a fáradságot és végigvizsgálta „Az ősegyház imádságos élete” (Keresztény Remekírók 16.) c. munkát a záradékok szempontjából. Az ő kigyűjtő buzgalmának köszönhetem az alábbiakat.

Az ősegyház imádságzáradékai négy típust mutatnak: részeshatározós, birtokos, cselekvő és szenvedő típust.

A *részeshatározós típus* a leggyakoribb. Mintája: akinek legyen... Neked pedig legyen... Téged illet... Őt illeti... Mi legyen Istennek? Mi illeti meg Őt? Az előfordulás gyakorisági rendjében felsorolva az alábbiak: dicsőség, tisztelet, imádás, hatalom, dicséret, dicsőítés, magasztalás, nagyság, fölség. Megtalálható már a Galata-levélben: „akinek dicsőség mindörökkön örökké. Ámen” (Gal 1,5).

Rokon ezzel a részeshatározós típussal a *szenvedő típus*. Ritkábban kerül elő: „áldott-vagy... most és mindörökké” (Szent Jakab liturgiájából: 79. lapon). „Hozzád küldjük dicséretünket és dicsőítésünket most és...” (Aranyszájú Szent János, + 407; 43, 48. lapon). „Áldott és dicsőített vagy övele... most...” (a görög liturgiából; 61,65.lapon). Ez a típus nyomatékozza a mi dicsőítő szerepünket, amelynek nyelvtani értelemben szenvedő alanya Az, akit dicsőítünk.

Ugyancsak sűrűn szerepel a *birtokos típus*. Mintája: „Tied a..., akié a...” Mi az Istené? Az előfordulás gyakoriságának a rendjében a következők: dicsőség, hatalom, tisztelet, imádás, erő, fölség, magasztalás. Egyes kódexekben Máté az Úr Jézus ajkára adja: „mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökön örökké. Ámen.” (Mt 6,15).

A *cselekvő típussal* csak az 5. századtól kezdve találkozunk és anyagunk szerint csak latin területen. Szent Ágoston nyitja a sort: „Jézus Krisztus, az ő Fia által, aki Vele él és uralkodik a Szentlélek egységében, örök Isten mindörökké” (27,31,32. lapon). Folytatja Nagy Szent Leó pápa (+ 461): „Ki élsz és uralkodol mindörökké” (310.pos). Bekerül a Pontificale Romanumba: „Ki Veled és a Szentlélekkel él és uralkodik” (258-280 lapon), és általánossá lesz.

Gondolom, nem kell bizonyítanom, hogy az Újszövetségben az az állítás, hogy az Isten szeret, mennyivel gyakoribb, mint az, hogy uralkodik. Jézus ajkán egy ízben sem találjuk, ha nem számítjuk a minákról szóló példabeszédet (Lk 19,14.27). Szent Pálnál egy-egy ízben „uralkodik” (basileuein) Krisztus (1Kor 15,25), a kegyelem (Róm 5,21), a korintusiak és Pál (1Kor 4,8). Ezzel szemben négy ízben „uralkodik” a Bűn és a Halál (Róm

5,14. 17. 21; 6,12) és így negatív értelemben a korintusiak (1Kor 4,8), ill. uralkodnak az evilági országok királyai is (1Ti 6,15). Csak a Jelenések könyvében kap ez a szó egyértelmű pozitív jelleget: Krisztus is, az üdvözültek is uralkodnak (hét előfordulás: 5,10; 11,15.17; 19,5; 20,4.6; 22,5). Azaz az Újszövetség egyetlen könyvében, amely - apokaliptikus víziókban bár - erőalkalmazást dicsér. A szeretet magatartása pedig vitán felüli isteni magatartás az Újszövetség egészében, még a Jelenések könyvében is az, bár igen kis gyakorisággal (az „agapan” mindössze 4 ízben, az „agapé” pedig csak 2 ízben fordul elő; 1,5; 3,9; 12,11; 20,9 ill. 2,4.19; e zárójelen belül le is kell írnom egy kérdő mondatot: Nem vall ez János szerzősége ellen?).

Ha jelentkezhetett hagyománytalanul - mert először az 5. században - a cselekvő típusú záró formula, lehet-e kifogásolni, hogy a 20. században ugyancsak hagyománytalanul jelentkezik ennek egy olyan módosítása, amely egyértelműen biblikusabb és dogmatikusabb is?

Istenre bízva a dolgot, bizakodom, hogy az a biblikusabb és dogmatikusabb és az Istenről mindenképpen többet és szebbet mondó záróformula, amely az Isten népe részéről elfogadásra talál... és hagyománya lesz ennek az elfogadásnak a következtében.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 6.kötet